

PRAGMATICKÝ MARKER *FAIR ENOUGH* A JEHO PREKLADOVÉ EKVIVALENTY V ANGLICKO-SLOVENSKOM PARALELNOM KORPUSE¹

MARTINA IVANOVÁ

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Slovensko
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, Bratislava, Slovensko
Instytut Sławistyki Zachodniej i Poludniowej Uniwersytetu Warszawskiego,
Warszawa, Polska

IVANOVÁ, Martina: Pragmatic marker *fair enough* and its translation equivalents in English-Slovak parallel corpus. Jazykovedný časopis (Journal of Linguistics), 2018, Vol. 69, No 3, pp. 395 – 414.

Abstract: Many works written by Klára Buzássyová from the 1970s onwards were devoted to the issues of contrastive research of languages. The study analyses the role of metonymy in speech acts expressing agreement in a contrastive perspective. The paper deals with linguistic variation of Slovak translation equivalents of English pragmatic marker *fair enough* in the exploitation of discursive-illocutionary metonymy within indirect speech acts. It analyses data drawn from English-Slovak parallel corpus which form a translation paradigm of the given pragmatic marker. In a search for an explanation for usage of largely heterogeneous translation equivalents from various semantic-pragmatic fields, metonymy is pointed out as a central motivating factor. It functions on the basis of evocation of various aspects constituting the idealized cognitive model of agreement.

Key words: pragmatic marker, parallel corpus, translation paradigm, discursive-illocutionary metonymy, agreement, idealized cognitive model

You, sir, are a hyena.
And I have no wish to speak to you. I've been called worse.
Fair enough, General.
(Q. Tarantino: *Hateful Eight*)

1. ÚVODNÉ POZNÁMKY

Jedným z tematických impulzov, ktoré Klára Buzássyová od sedemdesiatych rokov 20. storočia vnášala do slovenskej lingvistiky, bol aj kontrastívny, resp. konfrontačný výskum jazykov. Vo svojej štúdii *Kontrastívny výskum jazykov* (1971, s. 173) upozorňuje na fakt, že kontrastívne a konfrontačné pohľady na jazyk môžu prispieť k presnejšiemu a úplnejšiemu obrazu o uplatňovaní sémantických kategórií v rôznych jazykoch.

¹ Táto štúdia vznikla ako súčasť riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0099/16 *Personálna a sociálna deíxa v slovenčine (človek v jazyku, jazyk o človeku)*.

Cieľom štúdie bude opísať a interpretovať slovenské prekladové ekvivalenty anglického výrazu *fair enough* extrahované z anglicko-slovenského paralelného korpusu. Paralelné korpusy predstavujú materiálové východisko pri úsilí objektívne opísať významy a funkcie jazykových jednotiek z kontrastívneho aspektu, keďže poskytujú prístup k veľkému množstvu údajov umožňujúcich bádateľovi nespoliehať sa len na vlastnú jazykovú intuíciu a kompetenciu. Analýza prekladových ekvivalentov v paralelnom korpuse predstavuje užitočný empirický nástroj nielen tým, že umožňuje kontrastívne porovnanie dvoch alebo viacerých jazykových javov, ale tiež tým, že na ich základe je možné postulovať funkčné spektrum konkrétnej jednotky a vymedziť sémanticko-pragmatické polia (porov. Degand, 2009, s. 174), do ktorých konkrétne prekladové ekvivalenty prináležia, čo predstavuje základ pri postulovaní významov daných jednotiek aj v nekontrastívnej perspektíve.

Analýzovaný výraz *fair enough* budeme chápať ako špecifický prípad tzv. pragmatického markera. Intenzívny záujem o výskum pragmatických (resp. diskurzívnych) markerov zaznamenávame v lingvistike najmä v posledných dvoch desaťročiach, a to z rôznych pozícií, napr. v rámci teórie relevancie, konštrukčnej gramatiky, interakčnej sociolingvistiky, konverzačnej analýzy a i. Menej pozornosti sa venovalo otázkam kontrastívneho porovnania a prekladu pragmatických markerov.

2. TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Termín „pragmatický marker“ sa používa ako strešný termín zahŕňajúci rôzne skupiny výrazových prostriedkov, pri ktorých možno na interpersonálnej a textovej rovine vymedziť celú paletu funkcií. Pragmatické markery sa definujú ako taká skupina výrazových prostriedkov, ktorých podstata je deiktická: ich funkciou je odkazovať na vlastnosti kontextu (porov. Schiffrin, 1987). Kontext, na ktorý sa pragmatické markery vzťahujú, predstavuje: ideačnú štruktúru (idey a propozície), akčnú štruktúru (spôsob, akým sa rečový akt vzťahuje na predchádzajúce a nasledujúce akcie), konverzačnú výmenu (repliková konštrukčná štruktúra), informačný status (manažovanie znalostí a metaznalostí) a participantský rámec (vzťah hovoriaci – adresát). V porovnaní s prototypickými deiktickými výrazmi, ako sú zámená, časové a priestorové výrazy a pod., sú však pragmatické markery menej konkrétne a nie vždy pochopiteľné vo svojej komplexnosti (pozri Aijmer – Simon-Vandenberg, 2006).

Ďalšou vlastnosťou pragmatických markerov je reflexivita, to znamená, že ide o výrazy komentujúce výpoveď a participujúce na interpretácii výpovede. Pragmatické markery majú v tomto zmysle status metavýrazov a pochopenie ich významu a opis fungovania zahŕňa vymedzenie ich metalingvistickej a metapragmatickej funkcie (ibid., 2006). V teoretických prácach sa konštatuje, že pragmatické markery majú v diskurze interakčnú a argumentačnú funkciu, keďže tematizujú pozíciu hovo-

riaceho vo vzťahu k adresátovi, jeho očakávania, kontextové predpoklady a pod. (porov. Aijmer – Simon-Vandenberg, 2004). Jan-Ola Östman (1995, s. 100) opisuje funkciu pragmatických markerov ako prípad tzv. implicitného ukotvenia: pragmatické markery sú akýmisi „oknami“, cez ktoré možno robiť dedukcie o postojoch a názoroch hovoriaceho, o štruktúre diskurzu a pod.

K syntaktickým vlastnostiam, ktoré sa pri pragmatických markeroch najčastejšie spomínajú, patria: (i) fungujú ako tzv. propozičné satelity, to znamená, že nie sú súčasťou propozície výpovede, ku ktorej môžu byť pripojené, (ii) zaujímajú pozíciu na syntaktickej periférii výpovede: typicky sa uplatňujú na ľavej alebo pravej periférii výpovede.

Zo sémantických črt možno spomenúť: (i) pragmatické markery majú malý alebo žiadny propozičný obsah, (ii) pragmatické markery nedisponujú pravdivostnou hodnotou.

Pokiaľ ide o sémantickú stránku pragmatických markerov, v práci Bruca Fräsera (1999, s. 944) sa konštatuje, že význam pragmatických markerov je procedurálny, nie konceptuálny. Rozlišovanie konceptuálneho a procedurálneho významu má pôvod v teórii relevancie. Deirdre Wilson a Dan Sperber (1993, s. 10) vysvetľujú dichotómiu konceptuálneho a procedurálneho významu tak, že jazyková štruktúra môže kódovať dva typy informácií: konceptuálnu reprezentáciu alebo procedúry vyžadujúce inferenciu toho, ako sa s konceptuálnou reprezentáciou narába. Funkciou procedurálnych výrazov je poskytnúť adresátovi informáciu, ako možno výpoveď, do ktorej je prostriedok s procedurálnou funkciou zapojený, interpretovať (Fraser, 1996, s. 186), sú to lingvisticky kódované nápovede, ktoré signalizujú potenciálne komunikačné zábery hovoriaceho (ibid.).

Pokiaľ ide o pravdivostnú hodnotu pragmatických markerov, Klaus Hölker (1991) zdôrazňuje fakt, že pragmatické markery nezasahujú pravdivostnú hodnotu výpovede a neprispievajú k propozičnému obsahu. Môžu byť preto z výpovede, do ktorej sú vložené, odstránené bez toho, aby sa zmenila platnosť jej propozičného obsahu.

Z funkčných vlastností pragmatických markerov sa teda ako najčastejšie uvádzajú tieto funkcie: (i) procedurálna (ide o jednotky, ktoré adresátovi poskytujú inštrukciu o tom, ako je propozícia konceptualizovaná a konštruovaná), (ii) indexujúca (ukazovanie na jednotlivé komponenty aktuálnej komunikačnej situácie, diskurzu, resp. kontextu v najširšom zmysle) a (iii) metalingvistická (pragmatické markery sa nevzťahujú na mimojazykovú realitu, ale referujú na vzťahy v texte, na interpersonálne vzťahy medzi participantmi, na kognitívne procesy a pod.). Pokiaľ ide o funkčné hľadisko, potrebné je spomenúť polyfunkčnosť pragmatických markerov, teda fakt, že v závislosti od kontextu môžu plniť celé spektrum sémanticko-pragmatických funkcií.

Rozsah paradigmy pragmatických operátorov je predmetom diskusií. V inkluzívnom prístupe sa k pragmatickým markerom zaraďujú aj nie plne lexikalizované

výrazy typu *ak ti to neprekáža, musím zopakovať* a pod. vzhľadom na prioritu procedurálneho významu, ktorým disponujú, nezávisle od stupňa lexikalizácie. V exkluzívnych prístupoch sa tieto jednotky k pragmatickým markerom nezaraďujú (vzhľadom na nízky stupeň lexikalizácie). V našom prístupe budeme pracovať s inkluzívnym chápaním a do triedy pragmatických markerov budeme zaraďovať rôzne skupiny konjunkcií, vetných adverbii, partikul, parentéz, ustrnutých vetných konštrukcií, súvetných konštrukcií s nezhodou medzi formou a obsahom² a pod., pre ktoré je charakteristická syntaktická nezapojenosť do vzťahov v rámci propozície a procedurálny význam. Tieto prostriedky možno vymedziť ako pragmatické markery vzťahujúce sa na propozíciu a na vyjadrovanie postojov k nej (týkajú sa ideálnej a informačnej štruktúry)³, na oblasť vyjadrovania ilokučných funkcií a interpersonálnu dimenziu komunikačného procesu (ide o oblasť akčnej štruktúry a participantského rámca komunikácie) a na organizáciu diskurzu (týkajú sa diskurzívnej konštrukčnej štruktúry, označujú sa preto aj ako diskurzívne markery⁴, porov. Fraser, 1996).

3. DÁTA A METODOLÓGIA

Myšlienku, že význam a funkcie lexikálnej jednotky možno opísať na základe jej prekladových ekvivalentov, nájdeme v prácach Helge Dyvika (1998, 2004). V jeho prístupe sa preklady chápu ako „zrkadlá“ významu jazykovej jednotky. Lexikálne korešpondencie medzi výrazom v zdrojovom jazyku a jeho ekvivalentmi v cieľovom jazyku sa definujú ako tzv. translačná paradigma, pričom sa zdôrazňuje, že translačné paradigmy vznikajúce pri preklade nie sú ideálne reprezentanty lexikálnej jednotky, keďže nie všetky prekladateľské riešenia možno hodnotiť ako adekvátne, napriek tomu však predstavujú cenný „surový“ materiál ako východisko ďalšej analýzy.

Pri stanovení translačnej paradigmy výrazu *fair enough* budeme vychádzať z dát slovensko-anglického paralelného korpusu, ktorý obsahuje vzájomné preklady z oboch jazykov, t. j. texty v slovenskom jazyku preložené do anglického jazy-

² A. Knott a R. Dale (1994, s. 45) do skupiny diskurzívnych markerov zaraďujú napr. aj frázy s vetným komplementom (napr. *it follows that; it may seem that*).

³ E. Ochs (1996) do oblasti pragmatických markerov zahŕňa aj vyjadrovanie postoja (afektívny a epistemický).

⁴ Termíny pragmatické markery a diskurzívne markery sa niekedy voľne zamieňajú, v iných prípadoch sa diskurzívne markery chápu ako podskupina pragmatických markerov. Niektorí autori vymedzujú tieto dva typy jednotiek samostatne: funkcia pragmatických markerov sa týka sociálnej a interpersonálnej kohézie (vzťah medzi hovoriacim a adresátom, typ realizovaného rečového aktu a pod.), zatiaľ čo funkcia diskurzívnych markerov sa týka textovej kohézie (rôzne stratégie týkajúce sa manažovania diskurzu; porov. Fedriani – Sansó, 2017, s. 2). Podľa nášho názoru nemožno vždy funkciu diskurzívnej a interpersonálnej kohézie oddeliť. Preto budeme v štúdiu používať širší termín pragmatické markery, ktorý chápeme ako strešný termín pre obe oblasti.

ka a opačne. Texty sú automaticky zarovnané po vetách. Aktuálna verzia par-sken-4.0 má rozsah 556 mil. tokenov (261 mil. tokenov v slovenskej časti, 295 mil. tokenov v anglickej časti). Pri získavaní materiálu sme doklady vyhľadávali prostredníctvom nástroja *NoSketchEngine* v anglickej časti par-sken-all-4.0-en, pričom v nastavení Typy textov sme zadali vyhľadávanie v zdrojových anglických textoch (doc.origlang – en).

Pri práci s korpusovým materiálom sme postupovali tak, že z korpusovej verzie par-sken-all-4.0-en sme extrahovali 272 prekladových ekvivalentov výrazu *fair enough*. Venovali sme sa len tým prípadom použitia tejto jednotky, pri ktorých daný výraz nie je syntakticky zapojený do vzťahov v rámci vetnej štruktúry, ale vystupuje ako syntakticky nezávislý, najčastejšie ako samostatný výraz, resp. v iniciálovej, zriedkavo aj vo finálovej pozícii v rámci výpovede, do ktorej je zapojený.

4. TRANSLAČNÁ PARADIGMA VÝRAZU *FAIR ENOUGH*

V anglických výkladových slovníkoch nájdeme nasledujúce sémantizácie frázy *fair enough*:

1. *Collins English Dictionary*: „keď sa chce povedať, že vyjadrenie, rozhodnutie alebo konanie sa zdá rozumné do istej miery, ale možno povedať alebo urobiť aj viac“;

2. *Macmillan Dictionary*: „1. používa sa na vyjadrenie, že rozumiete alebo akceptujete, čo niekto hovorí, 2. používa sa na vyjadrenie, že niečo sa zdá rozumné, ale vy s tým úplne nesúhlasíte“;

3. *Oxford Dictionaries*: „používa sa na pripustenie toho, že niečo je rozumné alebo akceptovateľné“;

4. *Urban Dictionary*: „keď chcete povedať, že ste s nejakým názorom alebo správaním najprv nesúhlasili, ale po vypočutí si výkladu teraz názoru rozumiete“.

Sémantizácie jednotky *fair enough* v anglických výkladových slovníkoch ukazujú, že tento výraz možno primárne interpretovať ako ilokučný pragmatický marker, ktorým sa vyjadruje permissívna komunikačná funkcia, konkrétne súhlas (v širokom zmysle slova). Vo výklade v slovníku *Macmillan Dictionary* sa postulujú polysémia daného markera, osobitne sa tu vymedzuje význam súhlasu a význam neochotného súhlasu. V *Oxford Dictionaries* sa význam markera opisuje ako vyjadrenie súhlasu, v *Collins English Dictionary* a *Urban Dictionary* ako vyjadrenie neochotného súhlasu, resp. pripustenia.

V kontrastívnych štúdiách, resp. v prácach v rámci korpusovo založených translačných štúdií (*corpus-based translation studies*) sa konštatuje, že nereferenčnosť (pragmatické markery plnia interpersonálne, resp. textové funkcie), nepropozíčnosť (pragmatické markery nie sú súčasťou propozícií), vysoká miera polyfunkčnosti a kontextovej závislosti pragmatických markerov sťažujú postulovanie vhodného prekladateľského ekvivalentu. Výskumy pragmatických markerov preto pou-

kazujú na to, že vzťahy medzi ekvivalentmi sú komplexné a že je pre ne typické čiastočné, nie úplné prekryvanie významov a pragmatických funkcií. Pragmatické markery nie sú vždy prekladané doslovne, ale prostredníctvom celého diapazónu výrazov a konštrukcií, často sa pri preklade tiež vynechávajú (Aijmer – Simon-Vandenberg, 2003; Aijmer – Altenberg, 2002).

Tento fakt sa potvrdil aj pri analýze výrazu *fair enough*, pri ktorom korpusové doklady priniesli veľké množstvo, niekedy aj značne heterogénnych ekvivalentov.

V nasledujúcej tabuľke prinášame prehľad prekladových ekvivalentov anglickej frázy na základe dát získaných z anglicko-slovenského paralelného korpusu:

Tabuľka č. 1: Prekladové ekvivalenty výrazu *fair enough* z korpusovej verzie par-sken-all-4.0-en

Prekladový ekvivalent	Frekvencia
Dobre. – No dobre. – Tak dobre. – Dobre teda. – Veď dobre. – Dobre, dobre. – Dobre aj tak. – Nuž dobre. – Dost' dobre. – Dobre aj tak. – No tak dobre.	60
V poriadku. – To je absolútne v poriadku. – To bolo v poriadku.	23
To je fér/férové. – Tak to je fér. – To je (vcelku) fér. – Je to fér? – Vlastne to je férové. – To je dost' férové.	20
Fajn. – Tak fajn. – Takže fajn.	10
Máš pravdu. – Máte pravdu. – Máš do určitej miery pravdu.	10
To stačí. – To mi stačí. – To úplne stačí. – To by stačilo. – To stačilo. – Stačí?	9
Beriem na vedomie. – To beriem. – Beriem.	8
Nulový preklad	7
Súhlasím. – Súhlasíte?	6
To je (vlastne) pravda.	6
To je férová dohoda. – Celkom férová dohoda. – Je to férová dohoda?	4
Môže byť.	4
Dost' fér. – Dobre, celkom fér.	4
Bolo to rozumné. – To je rozumné.	3
Správne.	3
Rozumná reč./To je rozumná reč.	3
Ako chceš.	3
Chápem. – Chápeš?	3
To znie férovo/fér. – To znie dostatočne férovo.	3
Platí. – Platí?	3
To je celkom spravodlivé. – Tak to je spravodlivé. – To je spravodlivé.	3
Poctivé priznanie.	2
To je celkom rozumný návrh.	2
Jasné.	2
Dohoda? – Takže dohoda?	2
Samozrejme.	2

Je to namieste? – Je (to namieste).	2
Pekné od nich/vás.	2
Sedí vec.	2
Oukej./Okej.	2
Ako myslíš.	2
Dobry dôvod.	2
Nemám námietky.	2
To som rád.	1
To je múdre.	1
Ale komu sa to zdá rozumné?	1
Je to prijateľná ponuka?	1
Napokon je to oprávnené.	1
Som rád, že ste mi to povedali.	1
To bolo úprimné.	1
Je to regulárne.	1
Prirodzene.	1
Isteže.	1
Nevadí.	1
Je to férová ponuka?	1
To je fakt.	1
Tak, tak.	1
To znie nádejne.	1
Máte svätú pravdu.	1
Nedá sa proti tomu nič namietat'.	1
Pochybovačne (pozna menala).	1
Tak či onak.	1
Dobre mi tak.	1
Viac naozaj nemôžem žiadať.	1
Dostal, čo si zaslúžil.	1
Ale prosím.	1
Dajme tomu.	1
To je zrozumiteľná reč.	1
Múdra reč.	1
Je to primerané?	1
Nech je po Vašom.	1
Povedala to dosť jasne.	1
Áno.	1
To sa mi celkom pozdáva.	1
To je čestné.	1
Koniec koncov.	1
To možno prijať.	1

Priama reč	1
To verím.	1
Ak mám byť čestný.	1
Nebudem ti protirečiť.	1
Uvedomujem si to.	1
To znie celkom spravodlivo.	1
Môct.	1
Nič sa nedá robiť.	1
Nečudujem sa ti.	1
To je z Vašej strany veľmi ohľaduplné.	1
Nie je to čestný návrh?	1
Ste veľmi milý.	1
To je celkom úprimné.	1
Znie to logicky.	1
Takže čestne.	1
Spokojná?	1
To je celkom spravodlivá dohoda.	1
Celkom slušné.	1
Nenamietam.	1

5. ANALÝZA TRANSLAČNEJ PARADIGMY

Na základe analyzovaných dát možno konštatovať, že v paralelnom korpuse sme identifikovali celkovo 86 rôznych prekladových ekvivalentov daného výrazu (celkovo bol počet ekvivalentov ešte vyšší, avšak viaceré ekvivalenty sme združili kvôli väčšej prehľadnosti do jednotlivých skupín so spoločným základným výrazom).

V nasledujúcej časti sa pokúsime opísať sémanticko-pragmatické polia, do ktorých je možné jednotlivé prekladové ekvivalenty zaradiť. Vychádzame pritom z predpokladu (opierajúc sa o sémantizácie vo výkladových slovníkoch), že centrálna sémanticko-pragmatická funkcia daného spojenia je indikácia ilokučnej funkcie súhlasu v širokom zmysle slova. Napriek tomu pri spojení *fair enough* pozorujeme značnú heterogénnosť prekladových ekvivalentov, ktoré konštituujú diferencované sémanticko-pragmatické polia.

Podľa nášho názoru možno existenciu týchto sémanticko-pragmatických polí chápať ako špecifické prípady rozličných diskurzívno-ilokučných typov metonymie⁵

⁵ V teoretických prácach sa vymedzujú tri typy metonymie: (i) referenčná, napr. *Saxofón odišiel skôr.* (hudobný nástroj za hráča na tomto hudobnom nástroji), (ii) predikačná, napr. *Hráč na saxofón musel odísť skôr.* (obligatívnosť v minulosti za akcie v minulosti), spojením referenčnej a predikačnej metonymie vzniká propozičná metonymia, napr. *Saxofón musel odísť skôr.*, (iii) ilokučná metonymia, napr. pri nepriamych rečových aktoch *Mohol by si otvoriť okno?* (predpoklad žiadosti za žiadosť). V našom prístupe používame termín diskurzívno-ilokučná metonymia vzhľadom na fakt, že pri vyjadrení

(k termínu pozri Panther – Thornburg, 2003). Pri vysvetlení fungovania diskurzívno-ilokučných metonymií budeme vychádzať z existencie idealizovaných kognitívnych modelov⁶, resp. ilokučných scenárov. Tie predstavujú dynamické alebo statické modely istých kultúrne ukotvených situácií, ktoré nezahŕňajú iba samotnú udalosť, ale tiež súbor znalostí týkajúcich sa rozličných predpokladov a dôsledkov danej situácie. Vychádza sa pritom z hypotézy, že úspešná realizácia rečového aktu zahŕňa (i) pragmatické predpoklady realizácie rečového aktu, (ii) pragmatické jadro a výsledok rečového aktu, teda vlastnosti, ktoré definujú samotný rečový akt a jeho výsledok, (iii) pragmatické konzekvencie: intendované alebo neintendované dôsledky, ku ktorým môže rečový akt viesť (porov. Thornburg – Panther, 1997, s. 207). Pragmatické predpoklady, pragmatické jadro a pragmatické dôsledky konštituuju idealizovaný kognitívny model príslušného rečového aktu. Možno ho definovať ako komplex konceptuálne kontiguitných prvkov, medzi ktorými je metonymický vzťah a ktoré majú metonymickú reláciu k scenáru ako celku (porov. Panther – Thornburg, 2003, s. 130). Fungovanie diskurzívno-ilokučných metonymií je teda založené na tom, že tematizácia komponentov príslušného scenára môže zastupovať scenár ako celok, resp. jeho jadro.

Pokiaľ ide o permissívny scenár, možno pri ňom postulovať nasledujúce situačné podmienky, ktoré sú predpokladom úspešnej realizácie rečového aktu (porov. Grepl – Karlík, 1998) a ktoré príslušný permissívny scenár konštituuju:

(i) podstatné podmienky (jadro permissívneho scenára): permissívne rečové akty predstavujú vyjadrenie súhlasu/nesúhlasu s názorom, tvrdením, konštatovaním adresáta;

(ii) prípravné podmienky: existujú nejaké prekážky, ktoré bránia hovoriacemu⁷ vykonať to, čo si adresát praje, v prípade súhlasu a nesúhlasu ide o mieru, v akej sú názory, ktoré vyslovuje adresát, konzistentné alebo nekonzistentné s názormi hovoriaceho, pričom hovoriaci je kompetentný tieto prekážky odstrániť;

(iii) podmienky úprimnosti: hovoriaci je ochotný tieto prekážky zrušiť, pričom preberá zodpovednosť za súhlas s názorom; to predpokladá kognitívne spracovanie informácie hovoriacim a jej hodnotenie; pozitívne hodnotenie vedúce k vyjadreniu súhlasu predpokladá epistemické alebo axiologické stotožnenie sa hovoriaceho s názormi adresáta alebo ide o výraz tzv. pozitívnej zdvorilosti (vyjadrenie súhlasu sa chápe ako konverzačná preferencia, ktorá je v sociálnej interakcii uprednostňovaná; porov. Pomerantz, 1984); pokiaľ ide o neochotný, resp. rezignovaný súhlas, ide o prostriedok negatívnej zdvorilosti, kde sa súhlas konceptualizuje ako dôsledok objektívnej nutnosti, čo umožňuje hovoriacemu zachovať si tvár, pričom sa neohroží tvár adresáta (porov.

súhlasu možno uvažovať o diskurzívnom rozmere (vyjadrenie súhlasu sa vzťahuje na organizáciu diskurzu, na interpersonálny rozmer komunikácie, súhlas je vždy reaktívny), ako aj o ilokučnom rozmere (indikovanie ilokučnej funkcie).

⁶ Používajú sa tiež termíny „konceptuálne rámce“, „scény“ a pod.

⁷ V ďalšom texte budeme termín „hovoriaci“ používať na označenie komunikanta, ktorý vyjadruje súhlas alebo nesúhlas, a termín „adresát“ na označenie komunikanta, ktorému je súhlas alebo nesúhlas určený.

Brown – Levinson, 1987). Súčasťou zaujímania axiologického postoja sú aj emočné postoje hovoriaceho k názoru adresáta, napr. radosť, prekvapenie, ľahostajnosť, podráždenosť. Na strane adresáta zasa môžeme predpokladať úsilie, aby hovoriaci vyslovil súhlas s jeho názorom. Na základe toho môže vo svojom vyjadrení uplatňovať rozličné explanačné, argumentačné, prípadne persuazívne techniky.

Diskurzívno-ilokučné metonymie sa týkajú tzv. nepriamych rečových aktov. V teoretických prácach sa predpokladá, že v prípade nepriamych rečových aktov sa pochopenie vzťahu medzi propozičným obsahom výpovede a jej ilokučnou funkciou opiera o aplikáciu inferenčných pravidiel (Sperber – Wilson, 1986). V nepriamych rečových aktoch sa aktivuje jedna časť kognitívneho modelu, ktorá metonymicky evokuje celý kognitívny model.

5.1 Prekladové ekvivalenty vyjadrujúce ilokučnú funkciu súhlasu

Centrálnou funkciou pragmatického markera *fair enough* je signalizovanie ilokučnej funkcie výpovede, ktorej je súčasťou alebo ktorá nasleduje po jeho vyjadrení. V prácach B. Frasera (1996, 2009) sa pragmatické markery signalizujúce ilokučnú silu výpovede označujú ako základné pragmatické markery. Autor v rámci danej podskupiny vymedzuje performatívne výrazy (*I promise that...*) a pragmatické idiómy (napr. *please*). Vyjadrenie súhlasu/nesúhlasu má reaktívnu povahu: hovoriacim reaguje na predošlú výpoveď komunikačného partnera, ktorá môže byť z ilokučného hľadiska asertívna (konštatovanie, tvrdenie), direktívna (rôzne druhy výzvy), interrogatívna (otázka), admonitívna (vyhrážka, hovoriaci súhlasom vyjadruje, že vyhrážku, resp. varovanie berie na vedomie) a pod.

Najfrekvencovanejšími prekladovými ekvivalentmi výrazu *fair enough* sú jednotky, ktorými sa súhlas vyjadruje priamo. Možno ich rozdeliť do dvoch skupín: (i) jednotky vyjadrujúce prostý súhlas, (ii) jednotky vyjadrujúce neochotný, podmienený, rezignovaný súhlas a pod.

(i) K jednotkám vyjadrujúcim prostý súhlas patria najmä častice a časticové výrazy, napr. *V poriadku.* – *Áno.* – *Oukej./Okej.*, ďalej partikuly utvorené z evaluatív (*Fajn.* – *Dobre.*), epistemických výrazov (*Isteže.* – *Jasne.* – *Prirodzene.*), porov. (1):

(1) “*I can explain it all on Monday.*” – “*Fair enough.*”

(1’) „*V pondelok vám všetko vysvetlím.*“ – „*Dobre.*“

Často sa súhlas vyjadruje aj prostredníctvom ilokučného verba (*Súhlasím.* – *Nemám námietky.* – *Nenamietam.*), resp. prostredníctvom frazeologizovaných konštrukcií, napr. *Sedí vec.*, porov. (2):

(2) “*Ten minutes and I’m pulling the main circuit breaker*” the aide said with enough threat in his voice to make Rhyme believe he’d do it – “*Fair enough.*”

(2’) „*Desať minút, a potom vypínam poistky,*“ povedal asistent a znelo to dostatočne hrozivo, aby mu Rhyme uveril. „*Sedí vec.*“

Zosilnený súhlas sa vyjadruje prostredníctvom časticových výrazov označujúcich krajinu mieru, napr. *To je absolútne v poriadku.*

Súhlas sa tiež vyjadruje verbo-nominálnym spojením s kategoriálnym verbom, porov. *Beriem na vedomie.*, často s elipsou menného komplementu, porov. *Beriem.* – *To beriem.* Týmto analytickým predikátom sa vyjadruje kognitívna akceptácia obsahu propozície komunikačného partnera buď ako dôsledok persúázie (*To beriem.* – *Beriem.*), alebo bez ohľadu na názor hovoriaceho (*Beriem na vedomie.*);

(ii) Neochotný, podmienený, rezignovaný súhlas sa vyjadruje prostredníctvom časticových výrazov, ktoré vznikajú modifikáciou základných častíc vyjadrujúcich prostý súhlas, napr. *No dobre.* – *Tak dobre.* – *Dobre teda.* – *Veď dobre.* – *Dobre aj tak.* – *Nuž dobre.* – *Dobre aj tak.* – *No tak dobre.* – *Tak fajn.*, porov. (3):

(3) *“I don’t care whether you think it’s reasonable, okay? It’s in the agreement, and it’s nonnegotiable.”* – *“Fair enough.”*

(3’) *„Nezáleží mi na tom, či sa ti to vidí rozumné, jasné? Je to v zmluve a nebudeme o tom diskutovať.“* – *„Tak dobre.“*

Špecifickým prípadom vyjadrujúcim neochotný, resp. rezignovaný súhlas je repetícia výrazu, napr. *Dobre, dobre.*

5.2 Prekladové ekvivalenty vyjadrujúce metajazykový komentár

Veľká časť prekladových ekvivalentov výrazu *fair enough* má metajazykový charakter – hovoriaci prostredníctvom nich hodnotí rečový akt komunikačného partnera, pričom prostredníctvom tohto hodnotenia sa nepriamo vyjadruje súhlas, porov. *Rozumná reč.* – *To je rozumná reč.* – *To bolo úprimné.* – *To je celkom úprimné.* – *Znie to logicky.* – *To je zrozumiteľná reč.* – *Múdra reč.* – *Poctivé priznanie.* Pri výrazoch s hodnotiacim významom vzťahujúcim sa na rečový akt sa využívajú pozitívne axiologické adjektíva, resp. adverbiá, ktoré tak umožňujú hovoriacemu vyjadriť nepriamy súhlas. Cieľom takýchto výpovedí nie je vyjadriť pochvalu komunikačnému partnerovi, ale súhlas s jeho konštatovaním, resp. návrhom, porov. (4):

(4) *“I guess rage will do.” He added quietly, looking down. “Until something else comes along.” His tone did not hold out much hope. “Fair enough.”*

(4’) *„Hnev vari postačí,“ dodal ticho s očami upretými na zem. „Kým ho nevystrieda niečo iné.“ V hlase mu neznela veľká nádej. „Rozumná reč.“*

Možno predpokladať, že v týchto prípadoch pozitívne hodnotenie rečového aktu komunikanta ako komponentu permissívneho scenára na základe diskurzívno-ilo-kučnej metonymie evokuje súhlas. Pozitívne hodnotenie sa týka tej časti permissívneho scenára, ktorá súvisí s podmienkou úprimnosti: predstavuje signál, že hovoriaci je na základe vyjadreného axiologického postoja ochotný zrušiť prípadné prekážky (kognitívne, epistémické), ktoré by mu bránili vo vyjadrení súhlasu.

K metajazykovým komentárom možno zaradiť aj prekladové ekvivalenty *To stačí.* – *To mi stačí.* – *Viac naozaj nemôžem žiadať.* Hovoriaci nimi signalizuje, že výpoveď jeho komunikačného partnera je preňho dostatočná na utvorenie si názoru a prípadné vyjadrenie súhlasu, resp. nesúhlasu.

5.3 Prekladové ekvivalenty vyjadrujúce hodnotiaci vzťah k propozícii

Vo viacerých prípadoch prekladové ekvivalenty pragmatického markera *fair enough* referujú na udalosť vyjadrenú propozíciou tým, že ju hodnotia, napr. *To je múdre.* – *To je rozumné.* – *Napokon je to oprávnené.* – *Je to regulárne.* Vzhľadom na potrebu vyjadriť komentárom implicitný súhlas sa v konštrukciách využívajú najmä adjektíva s pozitívnou axiológiou, porov. (5):

(5) “*Very well, I’ll make sure I get a confirmation when my note is delivered. I have been assuming that everything is fine in regard to Judith. But I don’t have to go by the Malory residence myself to do that.*” – “*Fair enough,*” *Grace said.*

(5’) „*Tak dobre, počkám na odpoveď. Som presvedčená, že s Judith je všetko v poriadku. Nemusím sa ísť v tom utvrdiť do sídla Maloryovcov osobne.*“ – „*To je rozumné,*“ *prikala Grace.*

V prípadoch, keď sa vo výpovedi vyjadruje hodnotenie vzťahujúce sa na udalosť vyjadrenú propozíciou, ako prekladové ekvivalenty sa často uplatňujú tzv. kognatívne výrazy anglického výrazu *fair*, napr. *fér, férový*, porov. *To je fér/férové.* – *Tak to je fér.* Relativizácia sa dosahuje inkorporovaním relativizačných partikul, resp. adverbii, porov. *To je vcelku fér.* – *Vlastne to je férové.* – *To je dosť férové.* – *Dost’ fér.*

V niektorých prípadoch sa permissívna platnosť výpovede explicitne signalizuje prostredníctvom uvádzacieho verba, porov. (6):

(6) “*Fair enough,*” *I said.*

(6’) „*To je fér,*“ *súhlasil som.*

V prípade prekladových ekvivalentov typu *To je oprávnené.* – *To je regulárne.* hovoriaci signalizuje, že názor komunikačného partnera je v zhode s jeho normami, čo predpokladá jeho vyjadrenie súhlasu.

Metonymická motivácia sa v prípade tohto typu opiera o podobné predpoklady ako v predchádzajúcom prípade. Pozitívne hodnotenie udalosti vyjadrenej propozíciou, na ktorú hovoriaci reaguje, ako časť permissívneho scenára súvisiaca s odstraňovaním prekážok, ktoré by hovoriacemu bránili vo vyslovení súhlasu, metonymicky evokuje súhlas ako taký.

5.4 Prekladové ekvivalenty vyjadrujúce interakčné komentáre

Ako prekladové ekvivalenty sa často uplatňujú výrazy orientované na samotného hovoriaceho alebo na adresáta. V prípadoch, keď sa výpoveď vzťahuje na samotného hovoriaceho, sa použitými prekladovými ekvivalentmi vyjadrujú kognitívne predpoklady na vyjadrenie súhlasu, napr. *Chápem.* – *Uvedomujem si to.* – *To verím.,* porov. (7):

(7) “*If I find out what I need to know before anyone even knows I’m home, nothing else will be required of you.*” – “*Fair enough.*”

(7’) „*Ak to, čo potrebujem, zistím aj iným spôsobom, nebudem potrebovať vašu pomoc.*“ – „*Uvedomujem si to.*“

Ďalším typom prekladových ekvivalentov orientovaných na hovoriaceho sú spojenia typu *To som rád. – Som rád, že ste to povedali.* Súhlas s komunikačným partnerom sa tu vyjadruje na základe pozitívneho emočného hodnotenia, porov. (8):

(8) *“I am not a virgin.” – “Ah,” he said then, very softly. “Fair enough. Neither am I.”*

(8') *„Nie som panna.“ – „Ach,“ povedal napokon veľmi ticho. „Som rád, že ste mi to povedali. Ani ja nie som panica.“*

Sebareferenčný charakter majú aj prekladové ekvivalenty *Ak mám byť čestný. – Takže čestne.* Hovoriaci nimi signalizuje rozpor medzi maximou kvality a maximou zdvorilosti, napr. pri vyjadrení nesúhlasu alebo pri pripustení nejakej alternatívy, porov. (9):

(9) *His old fear, now fueled by chronic fatigue and paranoia, was that I would divulge his birth name to an enemy, rendering him vulnerable to attack. Well, fair enough, that was always possible.*

(9') *Jeho niekdajšie obavy, ktoré teraz zväčšovala chronická únava a stihomam, že odhalím jeho rodné meno nepriateľom, ho robili zraniteľným. Ak mám byť čestný, tá možnosť tu vždy bola.*

Diskurzívno-ilokučná metonymia sa v tomto prípade zakladá na tematizácii podmienky úprimnosti, keďže prekladový ekvivalent explicitne signalizuje preberanie zodpovednosti hovoriaceho za jeho prípadný súhlas s názorom komunikačného partnera.

Druhým prípadom interakčných komentárov sú prekladové ekvivalenty, ktoré sa orientujú na adresáta. Ide jedná o výrazy, ktorými komunikant vyjadruje epistémické stotožnenie sa s komunikačným partnerom, napr. *Máš pravdu. – Máte pravdu. – Máte svätú pravdu.*, porov. (10), resp. pozitívne hodnotenie komunikačného partnera, napr. *To je z Vašej strany veľmi ohľaduplné. – Ste veľmi milý. – Pekné od vás.*, porov. (11):

(10) *“It was way past time for me to back off.” – “Fair enough,” I said.*

(10') *„Už som prešvihla chvíľu, kedy som sa mala stiahnuť.“ – „Máš pravdu,“ povedala som.*

(11) *“I don’t have much time, so I’ll say what I have to say and go.” – “Fair enough.”*

(11') *„Nemám veľa času, preto vám rýchlo poviem, čo treba, a pôjdem.“ – „Pekné od vás.“*

V niektorých prípadoch sa uplatňujú prekladové ekvivalenty, v ktorých sa tematizuje prijatie názoru komunikačného partnera, čo odráža úsilie hovoriaceho zachovať „sociálny zmier“ medzi ním a adresátom (súhlas ako konverzačná preferencia), napr. *Nech je po Vašom. – Nebudem ti protirečiť.*, porov. (12):

(12) *“We’ll move in closer when you’re ready to go. And just as soon as I hear any shootin’, then me and the boys here will come on in.” – “Fair enough,” Bradford said.*

(12') „*Dáme vám náskok a budeme sa pomaly približovať. Len čo sa ozve strelba, okamžite zaútočíme.*“ – „*Nech je po vašom,*“ povedal Bradford.

Neochotný súhlas sa tiež často vyjadruje prostredníctvom prekladových ekvivalentov orientovaných na adresáta typu *Ako myslíš. – Ako chceš.* Ide o vyjadrenie preferencie kognitívnych a volitívnych postojov adresáta a rezignáciu na vlastné stotožnenie sa s informáciou, porov. (13):

(13) “*I think it’s the right decision. The way I’m looking at it, it’s the only decision I can live with.*” – “*Fair enough.*”

(13') „*Podľa mňa je to správne rozhodnutie. Z môjho pohľadu je to jediné riešenie, s akým dokážem žiť.*“ – „*Ako myslíš.*“

V niektorých prípadoch možno tieto výpovede charakterizovať ako permissívno-admonitívne. Nesúhlas hovoriaceho je totiž predpokladom na vyjadrenie varovania, prípadne vyhrážky. Zaujímavé je, že nesúhlas sa v tomto prípade vyjadruje ako formálny súhlas, porov. (14):

(14) “*The way I’m looking at it, it’s the only decision I can live with.*” – “*Fair enough. But I can’t live with it.*”

(14') „*Z môjho pohľadu je to jediné riešenie, s akým dokážem žiť.*“ – „*Ako myslíš. Ale ja s tým žiť nedokážem.*“

Takáto transpozícia je typická aj pre admonitívne rečové akty (*Urob to a ja sama ťa zabijem.* = nerob to). Na rozdiel od admonitívnych výpovedí sa však v týchto prípadoch netematizujú negatívne konzekvencie vyplývajúce z vyjadreného nesúhlasu.⁸

Prekladové ekvivalenty, v ktorých sa tematizuje orientácia na hovoriaceho alebo adresáta, môžu metonymicky vyjadrovať samotný súhlas na základe viacerých okolností. Tematizácia kognitívnych predpokladov na strane hovoriaceho je súčasťou permissívneho scenára ako predpoklad na vyjadrenie súhlasu. Prekladové ekvivalenty tematizujúce prijatie názoru komunikačného partnera zasa súvisia so sociálnymi podmienkami interakcie: súhlas ako konverzačná preferencia sa vyjadruje metonymicky ako ochota na zrušenie prekážok, ktoré by bránili jeho dosiahnutiu. Podobne funguje volitívna alebo axiologická preferencia názorov adresáta pri neochotnom súhlase.

5.5 Prekladové ekvivalenty vyjadrujúce modálne postoje

V niektorých prípadoch sa pri preklade uplatňujú ekvivalenty, v ktorých sa tematizujú epistemické postoje hovoriaceho, napr. *To je pravda. – To je fakt.*, porov. (15):

(15) “*The idea’s a good one. Unfortunately, every letter Tankado sends gets a response. Tankado writes, his partner responds.*” Susan frowned. “*Fair enough.*”

(15') „*Ten váš nápad nie je zlý. Žiaľ, na všetko, čo Tankado napíše, dostane aj odpoveď. On píše a jeho partner odpovedá.*“ Zamračila sa. „*To je fakt.*“

⁸ Takto by bolo možné interpretovať aj úvodný citát z filmu Q. Tarantina.

Odstránenie objektívnych prekážok v myslení, ktoré by bránili vysloveniu súhlasu, sa tematizuje prostredníctvom prekladových ekvivalentov s významom možnosti, napr. *To možno prijať. – Viac naozaj nemôžem žiadať. – Môže byť.* Hovoriaci nimi signalizuje potlačenie vlastných subjektívnych postojov v prospech objektívnej možnosti, resp. nutnosti podmieňujúcich vyjadrenie súhlasu. Súhlas hovoriaceho sa tematizuje ako objektívne daná nutnosť vyplývajúca z kognitívneho vyhodnotenia situácie, porov. (16):

(16) *“When you threw up the window and called to the man outside, I had no idea that it was going to be a private conversation.” Bess stared at her for a moment, then she nodded her head slowly. “Fair enough,” she said.*

(16') *„Keď ste otvorili okno a zavolali na toho muža vonku, netušila som, že pôjde o súkromný rozhovor.“ Bess na ňu chvíľu hľadela, potom pomaly prikývla. „Nedá sa proti tomu nič namietat“, pripustila.*

Signalizácia epistemických, resp. modálnych postojov ako spôsob vyjadrenia súhlasu súvisí s kognitívnymi predpokladmi viažucimi sa na permissívny scenár. Diskurzívno-ilokučná metonymia tu operuje na predpoklade, že hovoriaci indikovaním nutnosti tematizuje odstránenie epistemických prekážok, ktoré by mu bránili vyjadriť súhlas.

5.6 Prekladové ekvivalenty vyjadrujúce diskurzívnu organizáciu

Zriedkavo sa v textoch uplatnil aj prekladový ekvivalent, ktorým sa explicitne vyjadruje medzivetná súvislosť, porov. (17):

(17) *Suppose after all that my father was right... that I couldn't tell a fit horse from a letter-box, and that he in his hospital bed was a better judge. Fair enough, if the horse ran stinkingly badly I would acknowledge my mistake and do a salutary spot of grovelling.*

(17') *Čo ak mal otec napriek všetkému pravdu... že nerozoznám koňa od poštovej schránky a že on tomu na svojej nemocničnej posteli rozumie lepšie. Koniec koncov, ak ten kôň pobeží katastrofálne, priznám svoju chybu a pokorne mu vyjadrím svoje uznanie.*

Spojenie *koniec koncov* v slovenčine pripája aktuálny výraz s významom uspokojenia, rezignácie a pod. Možno ho opísať ako polyfunkčný pragmatický marker s konektívnou a ilokučnou funkciou.

K ďalším prekladovým ekvivalentom, ktoré možno chápať ako diskurzívne markery vyjadrujúce okrem neochotného súhlasu aj medzivetné súvislosti, patria spojenia *Takže čestne. – Ale prosím.* V prípade prekladového ekvivalentu *Takže čestne.* hovoriaci komentuje vlastný spôsob vyjadrenia, ktoré nasleduje, pričom toto vyjadrenie predstavuje ako rezignáciu na predchádzajúcu neochotu vyjadriť sa. Tento prekladový ekvivalent možno teda chápať ako istý elaboratívny pragmatický marker, ktorý okrem metajazykového komentára vyjadruje spresnenie predchádzajúceho diskurzu, porov. (18):

(18) *“Fair enough. Okay. I like you. I like you a lot.”*

(18') *„Takže čestne. V poriadku. Páčiš sa mi. Veľmi sa mi páčiš.“*

V prípade prekladového ekvivalentu *ale prosím* hovoriaci kladne reaguje na žiadosť o ospravedlnenie zo strany komunikačného partnera. Vyjadrenie súhlasu sa spája so sémantickým odtienkom adverbatívnosti, ktorým hovoriaci vyjadruje odpoveď protichodnú predchádzajúcim očakávaniam, porov. (19):

(19) „... *but I'll consider it a personal favor as well as a sign that you've accepted my apologies, sir; if you'll go ahead and outline the rest of it.*” – “*Fair enough,*” *Spade said.*

(19') „... *ale budem si pokladať za česť, aj za znamenie, že ste moje ospravedlnenie prijali, ak nám načrtnete váš návrh v úplnosti.*” – „*Ale prosím,*” *povedal Spade.*

5.7 Prekladové ekvivalenty v interogatívnych štruktúrach

Interogatívne štruktúry sa používajú ako výzva hovoriaceho na vyjadrenie súhlasu, porov. *Súhlasíte? – Platí?* (prostá výzva na vyjadrenie súhlasu), porov. (20), *Je to férová ponuka? – Nie je to čestný návrh?* (výzva na vyjadrenie súhlasu tematizovaním pozitívneho hodnotenia udalosti vyjadrenej propozíciou), porov. (21):

(20) “*You shall stake a kiss and one dusky curl against my hundred golden guineas. Fair enough?*”

(20') „*Vy môžete staviť bozk a ja dám do stávky sto zlatých guineí. Platí?*”

(21) “*If I ask something which you think might be harmful to Kerr, then don't answer. Fair enough?*”

(21') „*Ak sa vás opýtam niečo, čo by podľa vás mohlo Kerrovi uškodiť, nemusíte mi odpovedať. Je to férová dohoda?*”

Vo funkcii pragmatických markerov sa často uplatňujú aj substantíva s ilokučnou sémantikou, porov. *Dohoda?*

V rámci interogatívnych štruktúr môže pragmatický marker *fair enough* vyjadriť aj nesúhlas s názorom hovoriaceho. Vyjadrenie (mierneho) nesúhlasu s názorom hovoriaceho sa signalizuje prostredníctvom rôznych prekladových ekvivalentov. napr. *Je to namieste? – Je to primerané? – Ale komu sa to zdá rozumné?* Negatívnym hodnotením udalosti vyjadrenej propozíciou alebo rečového aktu hovoriaci signalizuje, že existujú nejaké prekážky, ktoré hovoriacemu bránia vo vyslovení súhlasu s názormi adresáta, porov. (22):

(22) “*I'm just curious about how one goes from making tapes for one person to marriage proposals to another in two days. Fair enough?*”

(22') „*Iba ma zaujíma, ako sa človek za dva dni dostane od nahrávania pásky jednej osobe k žiadosti o ruku druhej. Je to namieste?*”

5.8 Nulové prekladové ekvivalenty

V niektorých prípadoch sa pragmatický marker *fair enough* neprekladá. Nulový preklad sa objavuje v prípadoch, keď sa v rámci po sebe nasledujúcich výpovedí uplatní jednotka s hodnotiacim významom, porov. (23), resp. s modálnym významom, porov. (24):

(23) *"Fine. Fair enough. Explain it to me then."*

(23') *„Výborne. Tak mi to teda vysvetli.“*

(24) *"Written over the door was the number 132. Fair enough, 154 must be further down the road."*

(24') *„Nad dverami bolo číslo 132. Číslo 154 musí byť teda o kúsok ďalej.“*

Absenciu prekladu pragmatického markera v týchto prípadoch možno vysvetliť tým, že hodnotenie udalosti, resp. vyjadrenie objektívnej nutnosti môžu metonymicky evokovať súhlas hovoriaceho.

6. ZÁVERY

V príspevku sme sa pokúsili o analýzu prekladových ekvivalentov anglického pragmatického markera *fair enough*. Naším cieľom nebolo vyhodnotiť adekvátnosť prekladu, ale pokúsiť sa identifikovať, aké motivácie stáli za voľbou príslušných prekladových ekvivalentov. Existujúce prekladové ekvivalenty sme preto rozdelili do sémanticko-pragmatických polí a pokúsili sme sa vysvetliť, ako sú tieto subdomény prepojené s jednotlivými aspektmi idealizovaného kognitívneho modelu permissívnosti.

Pri opise fungovania pragmatických markerov v preklade možno aplikovať diskurzívno-kognitívny prístup. V ňom sa pragmatické markery chápu ako elementy, ktoré vyplňajú diskurzívne a kognitívne „medzery“, „škáry“ v jazykovom prejave (Romero Trillo, 1994). V tejto súvislosti sa uvažuje o dvoch problémoch: (i) otázka možnej identifikácie jadrového významu pragmatického markera, (ii) otázka prijateľného repertoára pragmatických markerov v konkrétnom jazyku. Pokiaľ ide o prvú otázku, možno konštatovať, že napriek tomu, že pragmatický marker je výrazne polyfunkčný a môže sa uplatniť v rôznych funkčných kontextoch, naša analýza ukázala, že pri niektorých jednotkách je postulovanie jadrového významu možné (pri výraze *fair enough* ide primárne o indikátor permissívnosti). Pokiaľ ide o druhú otázku, nazdávame sa, že pri vymedzení repertoára pragmatických markerov v danom jazyku je potrebné brať do úvahy, že ich funkciou je zaplniť pragmaticky otvorené miesta v diskurze. V tomto zmysle môže úlohu pragmatického markera plniť celá skupina jednotiek v závislosti od kontextu, ilokučnej funkcie a schopnosti aktivovať príslušný ilokučný scenár.

Nakoniec sa pristávame pri otázke postulovania diskurzívno-ilokučných metonymických modelov, ktoré sú založené na implikácii pragmatických defaultných čítaní spätých s kognitívnym pozadím rečových aktov. Analýza translačnej paradigmy pragmatického markera *fair enough* odhalila fungovanie rôznych druhov diskurzívno-pragmatických metonymií, ktoré participujú pri vyjadrovaní ilokučnej funkcie súhlasu: KOGNITÍVNE STOTOŽNENIE SA S NÁZOROM za SÚHLAS, EPISTEMICKÉ STOTOŽNENIE SA S NÁZOROM za SÚHLAS, POZITÍVNE HODNOTENIE REČOVÉHO AKTU za SÚHLAS, POZITÍVNE HODNOTENIE OBSAHU

PROPOZÍCIE za SÚHLAS, AFEKTÍVNY POSTOJ za SÚHLAS, POZITÍVNE HODNOTENIE KOMUNIKAČNÉHO PARTNERA za SÚHLAS. Pri neochotnom, resp. rezignovanom súhlase sa uplatňujú tieto diskurzívno-ilokučné typy metonymií: PREFERENCIA KOGNITÍVNYCH A VOLITÍVNYCH POSTOJOV ADRESÁTA za NEOCHOTNÝ SÚHLAS, REZIGNÁCIA NA VLASTNÝ POSTOJ za NEOCHOTNÝ SÚHLAS.

V teoretických prácach zaoberajúcich sa metonymiou sa jej použitie vysvetľuje na základe dvoch faktorov: (i) kognitívne úsilie vynaložené na metonymické kódovanie prináša väčšiu bohatosť kontextových informácií, (ii) kognitívne úsilie vynaložené na metonymické kódovanie je menšie ako v prípade doslovného pomenovania (porov. Papafragou, 1996). Napr. na výpoveď *Rezeň pri okne chce platiť*, sa vzťahuje druhá explanácia (ak vezmeme do úvahy, že čašník v reštaurácii nepozná hosťa po mene, metonymické označenie osoby na základe jedla, ktoré si objednala, je v danej komunikačnej situácii kognitívne najmenej náročné). Na analyzované diskurzívno-ilokučné metonymie možno vztiahnuť prvú explanáciu. Aktivácia rôznych aspektov konceptuálnej štruktúry rečového aktu súhlasu prináša väčší kontextový efekt, keďže použitím rozličných komunikačných výpovedných foriem metonymicky zastupujúcich výrazy s centrálnou ilokučnou funkciou vyjadrenia súhlasu sa tematizujú rôzne sociálno-kognitívne charakteristiky a kontextové nuansy permissívneho aktu.⁹

Bibliografia

AIJMER, Karin – ALTENBERG, Bengt: Zero translations and cross-linguistic equivalence: evidence from the English-Swedish Parallel Corpus. In: From the COLT's mouth... and others'. Language corpora studies in honour of Anna-Brita Stenström. Eds. L. E. Breivik – A. Hasselgren. Amsterdam – New York: Rodopi 2002, pp. 19 – 41.

AIJMER, Karin – SIMON-VANDENBERGEN, Anne-Marie: Well in English, Swedish and Dutch. In: Linguistics, 2003, Vol. 41, No 6, pp. 1123 – 1161.

AIJMER, Karin – SIMON-VANDENBERGEN, Anne-Marie: A model and a methodology for the study of pragmatic markers: The semantic field of expectation. In: Journal of Pragmatics, 2004, Vol. 36, No 10, pp. 1781 – 1805.

AIJMER, Karin – SIMON-VANDENBERGEN, Anne-Marie (eds.): Pragmatic markers in contrast. Amsterdam: Elsevier 2006. 268 p.

⁹ Tento aspekt výstižne opisuje P. Bourdieu (2014, s. 53), keď konštatuje, že „[k]aždá reč je sčasti eufemizmom podnieteným snahou „dobro to povedať“, „hovoriť, ako sa patrí“, vytvoriť produkty zodpovedajúce nárokom určitého trhu: je to *kompromisný útvar*, ktorý vzniká z transakcie medzi záujmom na vyjadrenie (toho, čo je potrebné povedať) a *cenzúrou*, ktorá je inherentným rysom daných vzťahov jazykovej produkcie (...) a ktorej podlieha hovoriaci obdarený určitou spoločenskou kompetenciou, teda viac či menej významnou symbolickou mocou nad symbolickými silovými vzťahmi“. Práve vyjadrovanie (neochotného) súhlasu, resp. odmietania možno považovať za jednu z podob symbolických silových vzťahov a jednotlivé typy diskurzívno-ilokučných metonymií reprezentujú onen kompromis medzi komunikačnou intenciou a „cenzúrou“ odrážajúcou štruktúru týchto vzťahov medzi účastníkmi komunikačnej interakcie.

BROWN, Penelope – LEVINSON, Stephen C.: *Politeness. Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press 1987. 345 p.

BOURDIEU, Pierre: *Co se chce říct mluvením. Ekonomie jazykové směny*. Překl. M. Pokorný. Praha: Karolinum 2014. 168 s.

BUZÁSSYOVÁ, Klára: Kontrastivní výskum jazykov. In: *Jazykovedný časopis*, 1971, roč. 22, č. 2, s. 160 – 174.

DEGAND, Liesbeth: On describing polysemous discourse markers. What does translation add to the picture? In: *From will to well. Studies in Linguistics offered to Anne-Marie Simon-Vandenberg*. Eds. S. Slembrouck – M. Taverniers – M. Van Herreweghe. Gent: Academia Press 2009, pp. 173 – 183.

DYVIK, Helge: A Translation Basis for Semantics. In: *Corpora and cross-linguistic research: theory, method, and case studies*. Eds. S. Johansson – S. Oksefjell. Amsterdam: Rodopi 1998, pp. 51 – 86.

DYVIK, Helge: Translations as semantic mirrors from parallel corpus to Wordnet. In: *Advances in corpus linguistics 49*. Eds. K. Aijmer – B. Altenberg. Amsterdam: Rodopi 2004, pp. 311 – 326.

FEDRIANI, Chiara – SANSÓ, Andrea: Introduction. Pragmatic Markers, Discourse Markers and Modal Particles. In: *Pragmatic Markers, Discourse Markers and Modal Particles. New perspectives*. Eds. Ch. Fedriani – A. Sansó. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company 2017, pp. 1 – 33.

FRASER, Bruce: Pragmatic Markers. In: *Pragmatics*, 1996, Vol. 6, No 2, pp. 167 – 190.

FRASER, Bruce: What are discourse markers? In: *Journal of Pragmatics*, 1999, Vol. 31, No 7, pp. 931 – 952.

FRASER, Bruce: Topic Orientation Markers. In: *Journal of Pragmatics*, 2009, Vol. 41, No 5, pp. 892 – 898.

GREPL, Miroslav – KARLÍK, Petr: *Skladba češtiny*. Olomouc: Votobia 1998. 503 s.

HÖLKER, Klaus: *Französisch: Partikelforschung*. In: *Lexikon der Romanistischen Linguistik 6*. Eds. G. Holtus – M. Metzeltin – Ch. Schmitt. Tübingen: Niemeyer 1991, s. 77 – 88.

KNOTT, Alistair – DALE, Robert: Using linguistic phenomena to motivate a set of coherence relations. In: *Discourse Processes*, 1994, Vol. 18, No 2, pp. 5 – 62.

OCHS, Elinor: Linguistic resources for socializing humanity. In: *Rethinking Linguistic Relativity*. Eds. J. Gumperz – S. C. Levinson. Cambridge: Cambridge University Press 1996, pp. 407 – 437.

ÖSTMAN, Jan-Ola: Pragmatic particles twenty years after. In: *Organization in discourse. Proceedings from the Turku Conference*. Eds. B. Wärvik – S.-K. Tanskanen – R. Hiltunen. Turku: University of Turku 1995, pp. 95 – 108.

PANTHER, Klaus-Uwe – THORNBURG, Linda L.: Metonymies as natural inference and activation schemas. The case of dependent clauses as independent speech acts. In: *Metonymy and Pragmatic Inferencing*. Eds. K.-U. Panther – L. L. Thornburg. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company 2003, pp. 127 – 147.

PAPAFRAGOU, Anna: On metonymy. In: *Lingua*, 1996, Vol. 99, No 4, pp. 169 – 195.

POMERANTZ, Anita: Agreeing and disagreeing with assessments: Some features of preferred/dispreferred turn shaped. In: *Structures of Social Action. Studies in conversation analysis*. Eds. J. M. Atkinson – J. Heritage. Cambridge: Cambridge University Press 1984, pp. 57 – 101.

ROMERO TRILLO, Jesús: Ahm, ehm, you call it theme?... A thematic approach to spoken English. In: *Journal of Pragmatics*, 1994, Vol. 22, No 5, pp. 495 – 509.

SCHIFFRIN, Deborah: *Discourse markers*. Cambridge: Cambridge University Press 1987. x + 364 p.

SPERBER, Dan – WILSON, Deirdre: *Relevance: Communication and Cognition*. Oxford: Basil Blackwell 1986. viii + 279 p.

THORNBURG, Linda L. – PANTHER, Klaus-Uwe: Speech act metonymies. In: Discourse and perspective in cognitive linguistics. Eds. W. A. Liebert – G. Redeker – L. R. Waugh. Amsterdam – Philadelphia: John Benjamins Publishing Company 1997, pp. 205 – 219.

WILSON, Deirdre – SPERBER, Dan: Linguistic form and relevance. In: *Lingua*, 1993, Vol. 90, No 1, pp. 1 – 25.

Internetové zdroje

Collins English Dictionary. Dostupný na: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.

Macmillan Dictionary. Dostupný na: <https://www.macmillandictionary.com>.

Oxford Dictionaries. Dostupný na: <https://en.oxforddictionaries.com>.

Slovenský národný korpus. Verzia par-sken-all-4.0-en. Bratislava: Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2015. Dostupný na: <http://korpus.juls.savba.sk>.

Urban Dictionary. Dostupný na: <https://www.urbandictionary.com>.